

แนวทางการสอนสังคมศึกษาสำหรับครูในไทยแลนด์ 4.0

Guidelines of Social Studies Teaching for Teachers in Thailand 4.0

พระสุวรรณ สุเมธบุญโญ (ข้าโพธิ์ทัย)

Phra Suwan Sumatapunyo (Kumpothai)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

Faculty of Education Mahamakut Buddhist University

E-mail: suwan.sum@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

แนวทางการเรียนการสอนสังคมศึกษาสำหรับครู 4.0 จำเป็นต้องมีการเรียนรู้และส่งเสริมผู้เรียนให้มีความสามารถในด้านสังคม, ด้านความรู้, ด้านทักษะ, ด้านกระบวนการ, ด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมในสมัยปัจจุบัน โดยมีแนวทางการเรียนการสอนที่หลากหลายมาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ซึ่งธรรมชาติของเนื้อหาสาขาวิชาการศึกษาสังคมศึกษานั้นมีความหลากหลาย ครอบคลุมถึงแขนงวิชาต่าง ๆ ในสาขาเช่น ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม, หน้าที่พลเมือง, เศรษฐศาสตร์, ภูมิศาสตร์, ประวัติศาสตร์

ซึ่งเนื้อหาที่มีจำนวนมากของสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาทำให้ครูส่วนใหญ่ เน้นการบรรยาย ไม่มีกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน และไม่ชำนาญในเนื้อหาการสอนมาจัดการเรียนรู้ทำให้ไม่ตรงกับเป้าหมายของครูสังคมศึกษาส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาไม่บรรลุจุดมุ่งหมายที่แท้จริง การจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21 นั้นต้องเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้แบบเดิมไปสู่กระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทักษะและทัศนคติ ทักษะการคิด, ทักษะการแก้ปัญหา, ทักษะการทำงานในองค์กร, ทัศนคติเชิงบวก, นวัตกรรม, ความคิดสร้างสรรค์, ทักษะการสร้างแรงจูงใจ, และมีความตระหนักในสภาพแวดล้อมภาพของขนาดห้องเรียนจะขยายกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้น การเรียนรู้จากตำราจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ความรู้จะไม่หมายถึงการจดจำข้อเท็จจริงหรือตัวเลขแต่จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการวิจัยและการปฏิบัติโดยการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เก่าที่มีอยู่ ทักษะและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องจะมีความจำเป็นเพื่อจะประเมินผลต่อการนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับพิชญา ตีมี และเอื้อมพร หลินเจริญ, 2560 (บทคัดย่อ) การพัฒนาแนวทางการประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้เรียน ตามแนวทางการประเมินผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยภาควิชาเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills, 2009) จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ การสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาการสื่อสารและการร่วมมือ

ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาในด้านความรู้ (Knowledge) เพื่อความเข้าใจการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง การนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์และจำแนกข้อเท็จจริงในหลักการทฤษฎีตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ ในด้านการสอนสังคมศึกษา

คำสำคัญ : สังคมศึกษา, Thailand 4.0, การสอนสังคมศึกษา, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The guidelines for teachers in learning and teaching social studies in Thailand 4.0 need the learning and supporting students to be capable in terms of society, knowledge, skills, process, virtue, ethics, and values in the present day by applying various learning and teaching guidelines into social studies teaching. Usually, the nature of contents in social studies is various and includes other fields such as religion, morality, ethics, civics, economics, geography, and history.

Because of the number of enormous contents in social studies department, it persuades the most teachers emphasize on classroom lectures without learning activities outside the classroom and makes them unskillful in teaching contents. This is not matched with the social studies teachers' purposes and results in the non-achievement of the purpose of learning and teaching management. The learning and teaching management in the 21st century need to be changed from the old learning to the new one which emphasizes on the learner-centered approach in order to develop skills and attitudes; thinking skill, problem-solving skill, cooperative skill, positive attitude, innovation, creativity, and motivation skill. Moreover, the learning and teaching management in the 21st century is aware of learning environment. The classroom size will enlarge to be a huge community whereas the learning from textbooks will be only a part of this.

Knowledge is not the memorization of facts or number, but the occurrence from research and practice by associating knowledge and existing experiences. the skills and relevant contents will be necessary to the evaluation which affects the implementation. This is consistent with Phitchaya Deemee and Aumporn Lincharoen, 2017 (abstract). A Development Approach for Assessment Learning and Innovation Skills Using Assessment of Learners Method in 21st Century; there are three aspects, namely the creation and innovation, the investigation and the problem solution, and the communication and cooperation

The factors, for which are necessary to the development of teaching and learning social studies in order to develop the consistency with Thai Qualification Framework for Higher Education in term of knowledge and to understand the learning to implementation, are as followed; the presentation of information, the analyzation, the classification of the facts based on theory, including the processes of teaching social studies.

Keywords: social studies, Thailand 4.0, teaching of social studies, 21st century

1. บทนำ

ปัจจุบันโลกและสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เทคโนโลยีมีความสำคัญในชีวิตประจำวันจึงมีผลกระทบต่อสภาพของสังคมในปัจจุบัน การเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถเผชิญปัญหาภัยสมัยปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่น การศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ รูปแบบการจัดการศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2562 (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 1 พฤษภาคม 2562) ที่มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนคิดเป็นการวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ได้ ดังนั้นการสอนวิชาสังคมศึกษาซึ่งเป็นวิชาที่เน้นทักษะทางวิชาการและมีเนื้อหาทางวิชาที่มาก ผู้สอนมักสอนโดยเน้นการท่องจำและการสอนแบบบรรยาย ทำให้งานเป็นผลทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายไม่อยากเรียน ไม่ตั้งใจเรียนทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ

จุดหมายแนวทางการสอนสังคมศึกษาที่เป็นเป้าหมายที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเน้นการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุขในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติที่นำเสนอประกอบด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 5 วิธี คือ (แกน จันทร์ทอง, 2560)

- 1) การจัดการเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning)
- 2) การจัดการเรียนรู้แบบการใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-based learning)
- 3) การจัดการเรียนรู้แบบการใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based learning)
- 4) การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (Stem education) และ
- 5) การศึกษาบทเรียนและวิธีการแบบเปิด (Lesson study & Open approach)

ผู้เขียนหวังว่าการเขียนบทความนี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งครูและผู้เรียนสามารถเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองและร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น

ครูสังคมศึกษากับในการจัดการเรียนการสอน ในปัจจุบันสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้สังคมของเด็กในปัจจุบันมีความรู้สึกว่าตัวเองมีความพิเศษ มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง จะทำอะไรก็ทำได้ในทันที มีเทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญในชีวิตและดำเนินชีวิตค่อนข้างติดสบาย การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึก การคำนึงถึงเรื่องนี้จะช่วยทำให้เขาเติบโตเป็นมนุษย์ที่ดีและมีคุณภาพอันจะนำมาซึ่งการสร้างสังคมที่ดีสงบร่มเย็นและพร้อมที่จะเผชิญสิ่งต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งถ้าเราทำได้สำเร็จสังคมสงบสุขในอนาคตนั้นก็จะจริงได้ไม่ช้าก็เร็ว

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560 - 2564) กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งเป็นกรอบในการพัฒนาประเทศให้บรรลุวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยใช้ยุทธศาสตร์หลัก 6 ประการ คือ 1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน 4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน在社会 5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ (ณัฐภูมิ พิศลยบุตร, 2559)

ดังนั้น แนวทางการสอนสังคมศึกษาสำหรับครูในไทยแลนด์ 4.0 ที่ต้องปรับปรุงตำราเรียนและเปลี่ยนระบบการประเมินให้สอดคล้องกับหลักสูตรเน้นการคิดวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน

ลงมือปฏิบัติจนเกิดทักษะการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรพร้อมที่จะเป็นพลเมืองของประเทศในการก้าวสู่ประเทศไทย 4.0 ซึ่งครูสังคมศึกษาและผู้เรียนต้องร่วมมือกันจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำประสบการณ์การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

2. การเรียนการสอนสังคมศึกษาในการเรียนรู้ไทยแลนด์ 4.0

2.1 ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษา ถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกและทัศนะของตนเองหรือ “พูด บอกเล่า อธิบายอย่างมีเทคนิควิธี” เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้องตลอดจนการเลือกใช้ วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2.2 ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

2.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผลคุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมการแสวงหาความรู้ การประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเองสังคมและสิ่งแวดล้อม

2.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนากระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์

2.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม

3. ปัญหาแนวทางการแนวทางการสอนสังคมศึกษาสำหรับครูในไทยแลนด์ 4.0 ในบ้านเรา คือ

ผู้สอนส่วนใหญ่สอนแบบบรรยายเนื้อหาตามหนังสือขาดเทคนิคและวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ ทำให้เด็กนักเรียนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือฝึกแก้ปัญหาในห้องเรียน ทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนเพราะเบื่อหน่ายต้องท่องจำทั้งในเนื้อหาวิชาที่หลากหลายหมวดสาขาและเนื้อหาสาระบางอย่างก็ไม่ได้นำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน ผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยน รูปแบบ เทคนิค วิธีการเรียนการสอนใหม่ให้ทันกับยุคสมัยและจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดการพัฒนาทั้งความคิด ความถนัด ความสนใจของแต่ละคน ผู้สอนต้องสอนวิธีแสวงหาความรู้มากกว่าสอนตัวความรู้ สอนการคิดมากกว่าสอนให้ท่องจำ เน้นผู้เรียนมากกว่าเน้นเนื้อหาวิชา เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอันเป็นทักษะสำคัญของบุคคลในยุคศตวรรษที่ 21

4. แนวทางการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สังเกตศึกษา

ความรู้ทักษะ/ ความสามารถที่ แสดงออกอย่างเด่นชัดถึงการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียน การสอนอย่างเป็นระบบที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งคุณลักษณะอื่น ๆ ของครูสังเกตศึกษาในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งพิจารณาทั้งด้าน กระบวนการและผลผลิตในการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย

4.1 ความรู้เรื่องการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สังเกตศึกษา คือ

ผลการเรียนรู้หรือคะแนนที่ได้จากที่ได้จากการประยุกต์ใช้กระบวนการทางปัญญา ด้านพุทธิ พสัยของบลูม (Bloom) โดยกำหนดเป็นผลการเรียนรู้ที่วัดความรู้ ความเข้าใจ วิเคราะห์การนำไปใช้การ ประเมินค่าและสร้างสรรค์จากการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบเรื่องการออกแบบ กิจกรรมการ เรียนรู้สังเกตศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังเกตศึกษาตามธรรมชาติของสาระวิชา และการนำความรู้ไป ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยประเมินจากแบบทดสอบ วัดผลการเรียนรู้ซึ่งเป็นแบบทดสอบ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก

4.2 ความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สังเกตศึกษา คือ พฤติกรรมการ แสดงออกหรือทักษะการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนสังเกตศึกษาของนักศึกษาในการนำความรู้เรื่อง การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สังเกตศึกษา การเลือกรูปแบบยุทธวิธีและเทคนิควิธีสอน กิจกรรมการ เรียนรู้สื่อการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เนื้อหาสาระการเรียนรู้ สังเกตศึกษาโดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การร่วมมือปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน โดยนำไปวางแผนเพื่อจัด กิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบอาศัยความรู้จากทฤษฎีต่าง ๆ ได้แก่ ทฤษฎีสามศร ทฤษฎีการ สร้างความรู้ ทฤษฎีการสื่อสาร ทฤษฎีกระบวนการทางสมองในการประมวลข้อมูล แนวคิดการเรียนรู้ แบบร่วมมือ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับเป้าหมายที่ผู้สอนกำหนดไว้ โดยประเมินจากแบบประเมินความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สังเกตศึกษา แบบประเมินแผน การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา

4.3 คุณลักษณะของครูสังเกตศึกษาในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้มีรายละเอียดดังนี้ คือ พฤติกรรมการแสดงออกของนักศึกษาที่เกิดจากการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอน สามารถ สังเกตและวัดได้ประกอบด้วย

- 1) ใฝ่เรียนรู้ทันเหตุการณ์
- 2) มีความคิดสร้างสรรค์
- 3) รู้จักการแสวงหาสื่อนวัตกรรมและแหล่งเรียนรู้

สรุปได้ว่าสังเกตศึกษา เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เทคนิคกลยุทธ์การ จัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังเกตศึกษาศาสนา และวัฒนธรรมบรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จทั้งยังสอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (อึ้งโน เพ็ญพณ พ่วงแพ, 2557) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนว่า รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง สภาพหรือลักษณะการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎีหลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยมีการจัดกระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอน โดยอาศัยวิธีสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ เข้าไปช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ

5. ครุสังคมกับการบูรณาองค์ความรู้และการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning)

สำหรับผู้เรียนสังคมศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21 ภายใต้การเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของสังคมยุคดิจิทัล “ครู” จึงต้องเตรียมความพร้อมในทุกๆ ด้าน ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศ ในโลกการศึกษายุค Thailand 4.0 วิธีการสอนที่ให้เท่าทันโลกปัจจุบันควรจะเชื่อมโยงกับการใช้เทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอนให้มากขึ้นยิ่งสื่อปัจจุบันหาง่ายมาก ดังนั้นเมื่อสื่อหาง่ายมากโรงเรียนก็ควรจะสนับสนุนให้ครูได้ใช้สื่ออย่างสะดวกขึ้น จะทำให้ครูจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ส่วนใหญ่การบูรณาการเป็นการบูรณาการเรื่องที่มันใกล้ตัวมากๆ เช่น ข้าว อย่างปัจจุบันนี้หาข้าวหรือหาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นค่อนข้างเยอะมาก การที่นำเรื่องใกล้ตัวมาสอนทำให้การเรียนรู้ของเด็กมีความหมายมากขึ้นเด็กก็จะเกิดความเข้าใจ เด็กจะรู้สึกว่าการเรียนไปแล้วมันคือเรื่องที่ใกล้ตัวมาก ๆ อย่างเวลาพูดถึงเรื่องเศรษฐศาสตร์ทำไมสินค้าแพงและการที่สินค้าถูกเกินไป สินค้าแพงเกินไปส่งผลอะไรบ้าง สุดท้ายแล้วเด็กก็จะเห็นดังนั้นเราต้องพยายามศึกษาว่ามีอะไรใหม่ ๆ มีเกมอะไรใหม่ ๆ เกี่ยวกับการศึกษาที่นำมาใช้ในห้องเรียนแล้วทำให้เด็กเกิดการอยากเรียน ถ้าคาบแรกเราเริ่มจากการใช้สิ่งอะไรแปลกใหม่เหล่านี้ เด็กก็จะรู้สึกว่าการคาบต่อไปครูจะมีอะไรใหม่ ๆ มาเล่นก็จะทำให้เด็กเกิดความอยากรจะเรียนรู้ในคาบต่อไป ๆ ไปจริง ๆ การใช้ข้าวใช้เหตุผลเป็นสื่อกลางเป็นสิ่งที่ดีมากเขาจะเห็นความสำคัญเพราะบางครั้งเราสอนทบทวนเนื้อหาไปเด็กก็จะคิดว่าเรียนไปท่องจำไปเพื่อสอบอย่างเดียว แต่ถ้าเมื่อไหร่เราพลิกประเด็นทางสังคมหลักประเด็นทางชีวิตประจำวันของเขาขึ้นมา เขาจะเห็นทันทีว่าเรื่องที่เขารเรียนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเขาดังนั้นเขาจำเป็นต้องรู้ อย่าง เช่น เรื่องหน้ากากอนามัย การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ที่เกิดขึ้นในขณะนี้ ทำให้ประชาชนมีความต้องการใช้หน้ากากอนามัยเพิ่มขึ้นจำนวนมากทำให้หน้ากากอนามัยไม่เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งอาจเป็นช่องทางให้ผู้ประกอบการบางส่วน มีการกักตุนสินค้าและจำหน่ายสินค้าในราคาสูงเกินสมควร เป็นเหตุให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก ถ้าเรื่องกลไกราคาเด็กก็เริ่มสงสัยว่าทำไมต้องกลไกราคาหรือแม้แต่บอกว่ากฎของอุปสงค์กฎของอุปทานคืออะไร เด็กก็จะคิดแล้วว่าทำไมต้องท่องแต่ถ้าเรายกตัวอย่างให้เห็นภาพชัดเจน แต่หนึ่งอย่างที่เราจะต้องบอกเด็กนักเรียนว่าในเมื่อมันมีข้อมูลที่หลากหลายมากมายการรู้เท่าทันสื่อ การคัดกรองข้อมูลต่าง ๆ เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็น

ดังนั้น ครูก็ยังเป็นคนที่ย่อยให้คำแนะนำหรือว่าคอยกระตุ้น ธรรมชาติของเด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน บริบทของโรงเรียนก็ไม่เหมือนกัน โรงเรียนอยู่ในเมือง โรงเรียนอยู่ต่างอำเภอ หรือโรงเรียนที่อยู่ตะเข็บชายแดน บริบทการจัดการเรียนการสอนก็แตกต่างกันไป ที่สำคัญเราก็ต้องดูแลเด็กนักเรียนว่าสามารถรับรู้ข้อมูลได้แบบไหนนี้เอง “ครู” จึงต้องเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้านรวมถึงเทคโนโลยีเพื่อแสดงความเป็นมืออาชีพ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของประเทศและโลกในการศึกษายุค Thailand 4.0 ภายใต้การเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของสังคมยุคดิจิทัล การเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ กับการพัฒนาทักษะการคิดในชีวิตประจำวันของผู้เรียนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

6. เทคนิคแนวทางการสอนสังคมศึกษาสำหรับครูในไทยแลนด์ 4.0

ที่ต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเมื่อผู้สอนรู้สึกสนุกผู้เรียนก็จะรู้สึกสนุกไปด้วย เมื่อผู้สอนสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเองผู้เรียนก็จะเกิดแรงจูงใจเช่นเดียวกันและยกระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ให้สูงขึ้น เช่น

6.1 ต้องรู้เขา รู้เรา

- 1) ต้องรู้ว่าเราจะสอนอย่างไร เช่น
  - ย่อยเนื้อหาความรู้ลงให้แคบ
  - หากเนื้อหาเยอะ ก็แบ่งเป็นส่วนย่อย
  - ระบุสาระหรือจุดประสงค์ในการเรียนรู้ให้ชัดเจน
  - เรียบเรียงลำดับการสอนจากง่ายไปสู่ยาก (จากพื้นฐานไปสู่การบูรณาการ)
- 2) ต้องรู้ว่านักเรียนคิดอะไร เช่น
  - ชอบคิดสิ่งที่ไร้สาระมากกว่าสาระ (อารมณ์มาก่อนเหตุผล)
  - ส่วนใหญ่เลือกเรียนตามเพื่อนส่วนน้อยเลือกเพราะอนาคต
  - แบบว่าอยากรู้แต่ไม่อยากเรียน
  - นักเรียนส่วนใหญ่เป็นพวกชอบสอสุดรู้สุดเห็น
  - ไม่ชอบคำว่าเรียน
  - คิดแต่จะมุ่งหาความสนุกสนานบันเทิง ฯลฯ
- 3) ต้องรู้ว่านักเรียนต้องการอะไร เช่น
  - ชอบความสนุกสนานและบันเทิง
  - ชอบเป็นผู้สื่อสารมากกว่าผู้รับสาร
  - ต้องการที่จะรู้ในสิ่งที่คนอื่นไม่รู้และต้องการจะรู้ (ให้มากกว่า) ในสิ่งที่เพื่อนรู้
  - ชอบเลียนแบบ (ดารา ศิลปิน คนเก่ง)
- 4) ต้องรู้ว่านักเรียนไม่ต้องการอะไร เช่น
  - ไม่ชอบให้ผู้ใหญ่ (ครู อาจารย์ ผู้สอน) ดูว่าอย่างไรเหตุผล
  - ไม่ชอบความจำเจ น่าเบื่อ เพราะมีสมาธิสั้น
  - ไม่ชอบติดกรอบระเบียบที่มากและบอปปี้เกินไป
  - ไม่ชอบการสอบวัดผล ฯลฯ

6.2 มีเคล็ดลับการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้

การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการเรียนรู้นั้นจำเป็นต้องมีปัจจัยหลายประการปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง คือ การสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาโดยผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นและหมั่นสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเองอย่างสม่ำเสมอด้วย

การสร้างแรงจูงใจในการเรียน 8 ประการ (ของเท็ด นัสโบล ครูผู้มีประสบการณ์สอนในระดับชั้นประถมศึกษาขึ้นมากว่า 10 ปี ในโรงเรียนไวเทเคอร์มลรัฐโอเรกอนในสหรัฐอเมริกา)

1) ใช้ความกระตือรือร้นและตื่นเต้น สิ่งหนึ่งที่ทำให้ผู้สอนรู้สึกตื่นเต้นคือ การได้เห็นนักศึกษาเรียนรู้และผู้สอนก็มักจะให้นักศึกษาว่าผู้สอนตื่นเต้นด้วยและพยายามบอกนักศึกษาว่ามีเรื่องอีกมากมายที่พวกนักศึกษาต้องเรียนรู้และมีเป้าหมาย เป็นผู้เรียนที่ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาเนื่อง จากท่าทีในการสอนและการเรียนรู้ของผู้สอนจะส่งผ่านไปยังนักศึกษาทำให้นักศึกษาอยากเรียนรู้ด้วย

2) การตั้งเป้าหมายให้สูง ผู้สอนต้องตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ของนักศึกษาทุกคนให้สูงไว้และพยายามจะสื่อไปถึงนักศึกษาว่าความคาดหวังคือ การที่นักศึกษาสามารถบรรลุเป้าหมายในการเรียนที่วางไว้ หากผู้สอนตั้งเป้าหมายไว้สูง นักศึกษามีแนวโน้มจะเรียนรู้ได้ดีในทางตรงข้าม ถ้านักศึกษาตั้งเป้าหมายต่ำ นักศึกษาจะลดระดับการแสดงผลงานทางการเรียนของตนเองให้ต่ำลงเท่ากับความคาดหวังของผู้สอน

3) **การสร้างทางเลือก** ผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกฝนการเลือก เช่น เมื่อผู้สอนแจกกระดาษวิชาประวัติศาสตร์ในคำสั่งระบุว่านักศึกษาสามารถเลือกทำโจทย์ ที่มีการสร้างใบงานใหม่ ๆ หรือเลือกออกแบบสื่อการสอนต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

4) **สร้างความรับผิดชอบ** นักศึกษาจะเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ย่างน่าทึ่งในแต่ละครั้งที่สอน อาจเลือกนักศึกษา 1 คนและมอบหมายให้รับผิดชอบในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

5) **เน้นเสริมแรงด้านบวก** เวลาให้คะแนนเด็ก ผู้สอนควรบอกนักศึกษาเรื่องที่จะเน้นโจทย์ที่เด็กตอบถูก เช่น ทำได้ 43 จาก 50 ข้อ มากกว่าบอกว่าเด็กทำผิด 7 ข้อ เมื่อเด็กแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้สำเร็จ ครูจะเขียนคำว่า “ดี” ลงไป และเพิ่มคะแนนเป็น 50 ในกระดาษคำตอบนั้น ในกรณีที่เด็กบ่นว่า “หนูเหลืออีก 7 คะแนนเองก็จะได้เต็ม” ครูจะตอบเด็กว่า “หนูได้ตั้ง 43 เต็ม 50 แน่ หนูทำได้ดีแล้ว” หรือการใช้ป้ายอรรถกรในห้องเรียนสำหรับเด็กประถม เป็นต้น เพื่อฝึกให้นักศึกษาได้เรียนรู้เรื่องการเสริมแรงทางบวกเพื่อจะนำไปใช้ในห้องเรียนในอนาคต

6) **เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ** นักศึกษาจะต้องมีสำนึกในเรื่องของความรับผิดชอบต่อคุณธรรมจริยธรรม โดยพยายามจัดให้นักศึกษาที่มีลักษณะเป็นผู้นำ 1 คนกระจายอยู่ในแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะทำให้พบว่านักศึกษามีแนวโน้มที่จะสร้างแรงจูงใจซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มโดยนักศึกษาแต่ละคนจะมีจุดแข็งหรือความรู้สึกท้าทายเฉพาะตัว ซึ่งหากไม่มีสิ่งนี้จะไม่มีทางบรรลุเป้าหมายของกลุ่มได้

7) **เน้นการให้กำลังใจ** เมื่อสังเกตเห็นว่านักศึกษาคนไหนกำลังประสบปัญหาหรือรู้สึกไม่สบายใจ ผู้สอนต้องพยายามมองหาจุดชมเชยจากการกระทำเป็นต้นเพื่อสร้างการเป็นผู้นำให้กับนักศึกษาได้เรียนรู้

8) **ยึด กฎและกติกา** เพื่อให้ห้องเรียนดำเนินไปอย่างราบรื่นผู้สอนจำเป็นต้องฝึกทักษะในการจัดการกับพฤติกรรมของนักศึกษาบางคน

7. สรุปการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0

เราจำเป็นต้องสร้างสรรค์ให้นักเรียนรู้จักคิด สร้างสรรค์นวัตกรรม ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี และสามารถนำไปสู่การพัฒนาในเชิงพาณิชย์ได้ ซึ่งการที่จะส่งเสริมการศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาในจุดนั้น ตัวแปรที่สำคัญอย่างหนึ่ง นอกเหนือจากรูปแบบการเรียนรู้ที่จะต้องปรับเปลี่ยนไปจากเดิม คือ ครูผู้สอน ที่จะต้องมีลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาในยุคไทยแลนด์ 4.0 นี้ด้วย (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2553)

7.1 **ครุมี Growth Mindset** หมายถึง การคิดแบบเติบโต คือ ไม่ยึดติดกับความตายตัว มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ครูในยุคไทยแลนด์ 4.0 นั้น จำเป็นต้องมีความคิดในลักษณะมากกว่าที่จะยึดติดอยู่กับความรู้เดิม ๆ ที่เคยรับรู้มาความคิดแบบนี้ทำให้ครูเชื่อว่าเด็กมีการเปลี่ยนแปลงได้ จากเด็กที่ไม่เก่งหรือมีปัญหาด้านการเรียน ถ้าสามารถปรับพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม เขาจะสามารถพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นได้ ผิดกับความคิดแบบเดิมที่มองว่าเด็กเก่งคือเด็กเก่ง เด็กไม่เก่งคือไม่เก่ง ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้และนอกจากนี้ความคิดนี้ยังช่วยให้ครูไม่หยุดพัฒนาตัวเอง พยายามเพิ่มเติมความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอซึ่งเป็นเรื่องที่ดีอย่างมาก

7.2 **ครูเปลี่ยนห้องแบบควบคุม** โดยครุมีหน้าที่ควบคุมนักเรียนมีหน้าที่รับฟังเพียงอย่างเดียวเหมือนสมัยก่อนนั้น อาจไม่ใช่แนวทางที่ดีสำหรับการเรียนการสอนในยุคใหม่เพราะไม่ช่วยสร้างให้นักเรียนมีองค์ความรู้ด้วยตัวเองห้องเรียนสมัยใหม่นั้น จำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้แสวงหาและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง ซึ่งครุมีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาและชี้แนะเพื่อจูงใจให้นักเรียนและสร้างสรรค์ให้ห้องเรียนมีความน่าสนใจสำหรับนักเรียน

7.3 ครูเปลี่ยนการสอน ตลอดมาการสอนของครูจะเป็นแบบ Passive Learning คือ สอนนักเรียนผ่านการอ่าน การฟังและการดู ซึ่งแตกต่างจากยุคสมัยนี้ที่ครูจะต้องเน้นแบบ Active Learning คือเน้นให้นักเรียนศึกษาทดลองทำเพื่อสร้างประสบการณ์และเรียนรู้การแก้ปัญหาจากสภาพจริง เพื่อนำไปสู่การที่นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง ซึ่งทำให้การสอนแบบ Active Learning นี้คือคุณสมบัติอย่างหนึ่งที่ครูยุคนี้ต้องมี

7.4 ครูแสวงหาความรู้ใหม่ใช้ IT เป็นปัจจุบันนี้ทักษะในการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ คือทักษะสำคัญที่ทุกคนจะต้องมีติดตัวการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ จำพวกคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์สื่อสาร และพจนานุกรมแบบต่าง ๆ ล้วนเป็นสิ่งจำเป็นและแทบจะเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตครูจำเป็นที่จะต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องนี้เพื่อที่จะได้เปิดโลกกว้างผ่านการสื่อสารออนไลน์ ช่วยให้ครูสามารถค้นหาความรู้ต่าง ๆ ได้รวดเร็วและทันสมัยมากขึ้นแล้วสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนได้

7.5 ครูเข้าใจสถานการณ์สังคมและชุมชน หมดยุคแล้วที่นักเรียนจะต้องเป็นแบบที่ควรเป็นเหมือนสมัยยี่สิบหรือสามสิบปีก่อน หรือนักเรียนต่างชุมชนกัน เราต้องสร้างให้เขาเหมือนกัน สิ่งเหล่านี้คือการยึดติดกับอดีต ครูในยุคไทยแลนด์ 4.0 นั้นต้องรู้จักเรียนรู้สถานการณ์สังคม แล้วนำสิ่งนั้นมาดกผลึกเพื่อให้เด็ก Character building (สร้างตัวตน) และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและชุมชนที่เขาอยู่อาศัย

7.6 มีจิตวิญญาณความเป็นครู ในความว่าครูแม่โลกจะเปลี่ยนไปที่ยุคที่สมัย จิตวิญญาณของความเป็นครูนั้นก็ยังคงสถิตอยู่ในใจของครูทุกคนและทุกรุ่น คนที่จะมาเป็นครูได้นั้นไม่ใช่แต่เพียงมีความรู้มากแล้วจะสามารถเป็นครูที่ดีได้ยังจะต้องมีทักษะในการถ่ายทอดและจิตวิญญาณของความเป็นครูที่จะต้องรัก ห่วงใยและมีความเมตตากรุณาต่อบรรดาศิษย์ทั้งหลายด้วย จิตวิญญาณความเป็นครูจึงเป็นอีกข้อหนึ่งที่ครูในยุคไทยแลนด์ 4.0 ต้องมี และยังคงต้องมีต่อไปในอนาคต

คุณสมบัติของครูที่เหมาะสมในยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า นอกจากเรื่องของจิตวิญญาณความเป็นครูที่ต้องระลึกไว้เสมอแล้ว เรื่องของทักษะการใช้เทคโนโลยีและทักษะการสอนใหม่ ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องที่สำคัญและเปลี่ยนแปลงไปจากยุคสมัยเก่า ค่อนข้างมากถึงเวลาแล้วที่คุณครูจะต้องปรับตัวให้ก้าวทันโลก ไม่ใช่ย่ำอยู่กับที่เพราะยิ่งโลกก้าวไปได้รวดเร็วเท่าไรผู้ที่ปรับตัวช้าก็ยิ่งล้าหลังเท่านั้น

8. บรรณานุกรม

- กนก จันทรทอง. (2560). *การสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21*. วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 28 ฉบับที่ 2, พฤษภาคม-สิงหาคม, ISSN: 2351-0420, <https://journal.oas.psu.ac.th/index.php/asj/article/view/1139>.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2553). *สอนให้เป็นอัจฉริยะตามแนวนีโอฮิวแมนนิส*. กรุงเทพฯ: บริษัท ที.พี.พี. จำกัด.
- นณริฏ พิศลยบุตร. (2559). *โครงการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาธรรมาภิบาลในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4. (2562, 1 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก.

- พิชญา ดีมี และเอี่ยมพร หลินเจริญ. (2560). การพัฒนาแนวทางการประเมินทักษะการเรียนรู้และ
นวัตกรรมของผู้เรียน ตามแนวคิดการประเมินผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารมหาวิทยาลัย
นเรศวร, ISSN 2539-5521.
- เพ็ญพนอ พ่วงแพ. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการออกแบบ
กิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต,
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.